

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI
VJESNIK
11

YU ISSN 0350-9370

MUZEJSKI VJESNIK

11

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Ljerka Albus, Antica Bregović, Miroslav Klemm, Magdalena Lončarić, Darko Sačić

Urednik: Darko Sačić

Naslovna stranica: Darko Sačić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj tekstova odgovaraju autori.

Glasiło solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik:

Gradski muzej Varaždin

Za nakladnika: Darko Sačić

Tisak: NIŠRO Varaždin

Broj 11 — Ožujak 1988.

God. XI

Naklada 800 komada

Naslovna stranica: Detalj s izložbe »Sportski kostim nekad i danas«, biciklistkinja 1898. g.

Prijevod: Doris Baričević, Ljerka Perči, Oka Ričko, Marina Šimek

MUZEJSKI
VJESNIK

11

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN
1988. OŽUJAK

njem objekata narodnog graditeljstva na tom području bitno bi pridonijelo obogaćivanju već postojećih sadržaja.

Na ponuđenoj lokaciji smjestile bi se tri okućnice sa stambenim i gospodarskim objektima čineći etno park. Broj objekata terenom nije ograničen, već postoji mogućnost daljnjeg proširenja i koncentriranja novih objekata.

Svaki pojedini objekt imao bi svoju namjenu. Od muzeološke postave tradicionalne HIŽE sa svim popratnim elementima koji čine seosko domaćinstvo, suvenirnice, do prostora u kojima bi se održavali posebni programi izraženi kroz organizaciju posebnih seminara ili škola tradicijskih obrta. U okviru sela planirale bi se i manifestacije Kulturno umjetničkih društava. Time sadržaji koji bi se ovdje

odvijali nisu do kraja definirani, već je potrebna njihova detaljnija razrada.

Konfiguracija terena koju čini nizi- na i brežuljkasti dio, omogućava i postav vinogradarskih klijeti u kojima bi se prezentiralo tradicionalno vinogradarstvo, vrlo stara grana privrede varaždinskog kraja.

Kontinuirani život koji se mora odvijati u ovim prostorima, jedina je opravdanost ove akcije. Oživljavanje ovih novih prostora garancija je produžetka života narodnog graditeljstva i stvaralaštva uopće. Jedino tako i na taj način, a toga smo svjesni, možemo sačuvati ovaj dio našeg kulturnog nasljeđa za buduća pokoljenja, kroz organizirane edukativne sadržaje doprinjeti širenju interesa i stvaranju jasnije slike kulture jednog kraja pa i čitavog naroda.

Libuše Kašpar — Gradski muzej Karlovac

ETNOGRAFSKI ODJEL GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN

Varaždinski muzej otvoren je 16. studenog 1925. godine, za proslavu tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva. Osnovao ga je »Varaždinsko muzealno društvo«, utemeljeno 1923. godine. Zadaća novoosnovanoga društva sastojala se je u vršenju predradnji za osnivanje muzeja u jubilarnoj godini. Krešimir Filić, dugogodišnji direktor muzeja navodi, kako se je »Muzealno društvo« uz novčane žrtve i mnoge poteškoće uspjelo domoći najljepših prostorija u Starom gradu, koje su napunjene predmetima darovanim od varaždinskog građanstva, uglavnom kulturno-povijesnog sadržaja.

Već godine 1925. nalazimo u muzeju neke predmete etnološkog karaktera. To su drveni licitarski kalupi, čiji je darovatelj bio poznati varaždinski licitar Julije Majcen. Međutim ti su kalupi u ono vrijeme bili uvedeni u

kulturnohistorijski odjel, gdje se nalaze do današnjeg dana. Svi ostali predmeti s područja licitarsstva, nabavljeni 1980. godine, vode se u etnografskom odjelu.

Godine 1933. »Varaždinsko muzealno društvo« proslavlja desetgodišnjicu opstanka, otvaranjem novog etnografskog odjela, koji je zapremao dvije sobe. U te dvije sobe bio je izložen uglavnom seoski namještaj, nešto poljoprivrednog i ruktovorskog alata i tekstilni proizvodi iz bliže okolice Varaždina.

Moramo napomenuti da je varaždinska etnografska zbirka najstarija i najveća zbirka te vrste u muzejima sjeverozapadne Hrvatske (Bjelovar, Čakovec, Krapina, Koprivnica, Križevci, Trakošćan, i Varaždinske Toplice). Još godine 1956, većina muzeja tog po-

družja nema etnografskog odjela, iako mnogi imaju dosta etnoloških predmeta.²

Krešimir Filić godine 1956. u Varaždinskom vodiču navodi da »etnografsko odjeljenje, smješteno u dvije prostorije, nema nažalost u Starom gradu mogućnosti daljeg proširenja, te njegov dalji razvitak traži novo rješenje jednog muzejskog problema, a to je problem smještaja etnografskog odjela«, što je ostalo aktualno do današnjeg dana.

Od početka osnivanja, varaždinski muzej vodi povjesničar umjetnosti Krešimir Filić. Godine 1950. muzej dobiva svog prvog etnologa. To je Branko Pleše, koji tu ostaje do početka 1955. godine. U to vrijeme vrši se uglavnom otkup predmeta. Isto tako radi se i na popularizaciji etnografskog odjela putem članaka u tjedniku »Varaždinske vijesti«. Ispituje se nošnja i svadbeni običaji. Godine 1954. priređena je i izložba novoprikupljenog etnografskog materijala. Nakon odlaska Branka Pleše početkom 1955. godine, koliko sam mogla saznati, jer u muzeju nema dokumentacije o ljudima koji su ranije bili zaposleni, pa čak nema ni spomena o Branku Pleši, etnografski odjel vodi geograf Josip Runjak (1955—1962), koji je vršio otkup i radio na ispitivanju lepoglavske čipke i lončarstva. Godine 1958. dolazi ponovo etnolog, Vikica Hauptfeld, koja ostaje vjerojatno do 1961. godine, kada dolazi Vitomir Belaj, koji u Varaždinu ostaje do 1964. godine. U to vrijeme vrši se otkup predmeta i ispitivanje tekstila. Otada pa sve do 1977. godine etnografski odjel varaždinskog muzeja je bez etnologa, a materijal je prepušten brizi, odnosno na milost i nemilost, kustosa ostalih odjela. Otkupljuje se uglavnom tekstil, i to plah-te i ručnici, kojih ima i previše u inventaru. Zabilježeni su neki osnovni podaci, a kod nekih predmeta niti to. S mnogih predmeta nestali su i brojevi. Tako je etnografski odjel životario gotovo trinaest godina. Potom godine 1977. u varaždinski muzej ponovno dolazi etnolog (Libuše Kašpar). U muzeju se u međuvremenu etnografski odjel proširio na četiri prostorije. Tada se vrše neke sitne izmjene. U dvije

prostorije stavljaju se lončarski i medičarski predmeti, dok u druge dvije ostaju i dalje seljačka soba i alat za obradu lana i konoplje. U hodniku su vitrine s tekstilom.

Za deponiranje predmeta koriste se su škrinje i komode u postavu. O deponiranju većih predmeta bolje da i ne govorimo, ali mislim da je to problem gotovo svih naših muzeja.

Da bi se ipak na neki način prikazalo ono što posjeduje Etnografski odjel preostale su samo tematske izložbe, a to je i aktivnost najvidljivija oku običnog posjetitelja. Prva izložba, nakon dugog razdoblja, bila je »Tekstilno rukotvorstvo varaždinskog kraja« godine 1978, koja je bila prikazana, osim u Varaždinu, u Kruševcu, Kumanovu i Novom Mestu. To je ujedno bila i prva etnološka izložba sa štampanim katalogom, a sredstva su pribavljena pokroviteljstvom »Varteksa«. Nakon te izložbe bilo je čak prijedloga da se za etnografski odjel osposobi Kukuljevićeva kurija u Vidovcu nedaleko Varaždina, međutim ostala je to samo lijepa ideja.

Na izložbi tekstila prikazan je i dio oštećenog materijala, čime se mislilo dobiti sredstva za njihovu restauraciju, međutim nikome nije bilo stalo do toga, pa se je pokušalo snaći nekako drugačije. Etnografski odjel je prodavao lončarske suvenire, koji su bili izrađeni prema starim oblicima. Viškom novca od prodaje ovih suvenira uspješlo se dati na restauraciju jedan zobun. Međutim to je ispalo svojatanje novaca za Etnografski odjel, iako je kustos te lonce čak sam prevažao u svojem autu i na svoj trošak.

Izložbena djelatnost je nastavljena izložbom lončarstva³ godine 1978, čiji je pokrovitelj bio Građevni kombinat »Zagorje« iz Varaždina. Prva izložba u koju su bila uložena sredstva muzeja bila je »Medičarstvo varaždinske okoline« godine 1980, koja je kasnije djelomično prenesena u Ptuj te u Etnogaleriju »Travno« u Zagrebu (1981). Suradivalo se je i s riječkim »Pomorsko povijesnim muzejom« čija je izložba »Košaraštvo otoka Krka« postavljena u Varaždinu, godine 1980. Tom prilikom čulo se je i mnoštvo prigo-

vora — zašto košaraštvo Krka, kada ono postoji i u Hrvatskom zagorju. Neke struke u Varaždinu nisu mogle shvatiti da je uz domaći obrt potrebno upoznati i kako se radi u drugim krajevima.

Priređene su i neke izložbe u suradnji s drugim odjelima kao što su izložba »Iz zbirke prijatelja varaždinskog muzeja« (arheologija, etnologija i kulturna povijest) te »Keramika iz muzeja sjeverozapadne Hrvatske«⁵ s istim odjelima ali u suradnji sa svim muzejima sjeverozapadne Hrvatske. Da bi se populariziralo etnologiju, ostvarena je i izložba »Topličko medicarstvo«⁶ u Varaždinskim Toplicama, a surađivalo se sa školama i radnim organizacijama u kojima su postavljene izložbe. Obavljena su terenska istraživanja uglavnom o vlastitom trošku a organizirano je i savjetovanje »Paralele hrvatske i slovenske etnologije«.⁷ Pisani su članci u lokalnoj štampi te održavana predavanja za javnost.

Predmeti su se pribavljali uglavnom poklonima a izložbe se ostvarivale pokroviteljstvom radnih organizacija za-

hvaljujući ličnim vezama. Godine 1983. dolazi do promjene etnologa. Libuše Kašpar odlazi iz Varaždina a na mjesto kustosa dolazi Ljerka Albus. Zbog restauracije Starog grada iseljava se etnologija uz ostale odjele. U novom postavu u Starom gradu više nije predviđen postav etnologije. Predviđa se nova zgrada za izlaganje narodne baštine varaždinskog kraja. Gdje i kada će to biti stvar je sreće i budućnosti.⁸

Napomene:

1. Krešimir Filić, »Varaždinski muzej« (vodić) Varaždin 1943.
2. Krešimir Filić, »Varaždinski vodić«, Varaždin 1956.
3. Lončarstvo varaždinske okolice.
4. Izložba je održana 1979. godine.
5. U ostvarenju ove izložbe sudjelovali su Gradski muzej Varaždin, Muzej Međimurja Čakovec, Muzej grada Koprivnice, Gradski muzej Križevci, Zavičajni muzej Varaždinske Toplice i Dvor Trakošćan. Izložba je održana 1980. godine u Varaždinu. Kasnije je prenesena u Čakovec, Koprivnicu i u Zagreb.
6. Izložba je održana 1980. godine.
7. Savjetovanje je održano u prosincu 1982. godine.
8. Ovaj rad je izlagan na godišnjem sastanku Hrvatskog etnološkog društva u Zagrebu godine 1983. Stoga je obuhvaćen povijesni pregled Etnografskog odjela samo do godine 1983. Nadam se da će u idućem broju slijediti nastavak iz pera kolegice Albus.

Moslavac Slavica, Muzej Moslavine, Kutina

NJEGOVANJE PLESNE TRADICIJE U MOSLAVINI

Tradicijski način seoskog života, poslije 2. sv. rata sistematski i trajno gubi svoje dojučerašnje obilježje odlaskom seoskog stanovništva u gradove, kao i naglim razvojem seoskih sredina koje prihvaćaju novitete iz grada.

Transformacijom seoskog života ne znači i njegovo obogaćivanje već naprotiv njegovo siromašenje, jer se s jedne strane zaboravljaju iskonski narodni običaji i nepisani zakoni, a s druge strane novi se ne mogu i ne žele do kraja prihvatiti.

Želja za očuvanjem od narodnog blaga kako u materijalnom tako i duhovnom obliku osjeća se na mnogim nivoima i sredinama, ne samo kod pojedinaca već i masovno u KUD-ovima. KUD-ovi postaju mjesta okupljanja djece, mladih i ljudi zrelije dobi, koji svojim entuzijazmom, željom i znanjem pokušavaju očuvati bar dio folklorne baštine svoga kraja, prenoseći je na pokoljenja u nastojanju njihovog očuvanja i daljnjeg njegovanja i prezentiranja javnosti.